

Des d'Istanbul, pensant en 'Tirant lo blanc'

Text: **Calixto Bieito**

Per casualitats de la vida, escric aquestes línies des d'Istanbul, que, com vostès ja deuen saber, va ser coneguda durant molt de temps com a Constantinoble, la ciutat que ocupa una part molt important de la colossal novel·la *Tirant lo Blanc*. Es graven als meus sentits les veus que criden els fidels a l'oració a les innumerables mesquites que omplen el paisatge de la ciutat (diuen que més de 150), els carrers a ves-

sar de fisonomies diverses, les olors de les espècies del Gran Basar, dels kebab-bars, el Bòsfor, el mar de Màrmara, els peixos a la planxa, el suau vi blanc dels pujols, els colors dels *kilims* kurds... Tot un festival per als sentits.

Durant aquestes hores a Istanbul-Constantinoble, Constantinoble-Istanbul, no puc deixar de pensar en *Tirant lo Blanc*, en la novel·la i en l'espectacle que la Companyia del Teatre Romea va estrenar a Alemanya la tardor del 2007 i que ara arriba a Barcelona. Que llunyana i que propera a la més gran novel·la en llengua catalana resulta la màgica ciutat del Pròxim Orient (est europeu i oest asiàtic)! Recordo ara les converses amb el meu equip artístic, l'escenògraf Alfons Flores, la figurinista Mercè Paloma i el dramaturg Marc Rosich, durant les llargues sessions de

treball, sobre la conveniència de fer un viatge a Istanbul per cercar inspiració, idea que jo vaig descartar sempre perquè pensava llavors que la ciutat de la novel·la tenia poc a veure amb la actual. Com m'equivocava!

Crec que durant més de dos anys, el llibre de Joanot Martorell ha ocupat un lloc preeminent a la meua tauleta de nit, allà on estigués. El plaer de la seva lectura em va captivar mesos i mesos. Sense cap mena de dubte estem parlant d'una de les novel·les més importants de la literatura universal. Una novel·la inclassificable perquè aborda infinitat de gèneres. Dins les seves més de

120 pàgines, el realisme, la fantasia cavalleresca, l'erotisme, la política, la religió, l'element grotesc i el cinisme es

barregen com en un laberint, com es barregen els colors, les olors i els gustos al Gran Basar d'Istanbul (diuen que té més de quatre mil botigues), creant un panorama vast i meravellós del món medieval on li va tocar viure a Joanot Martorell. Un món en procés de canvi perquè l'humanisme renaixentista estava a tocar i, amb ell, el final de l'era medieval i dels cavallers.

Algú ha dit que *Tirant* era l'últim cavaller. Joanot Martorell n'era ben conscient o, si més no, ho intuïa, fet pel qual la seva novel·la inclou sarcasme, melangia i una enorme obsessió per la sensualitat, per l'hedonisme. Característiques que defineixen l'home europeu occidental del segle XXI, tanmateix.

El joc com a element motor

Abocar tot aquell univers sobre un escenari ens va semblar al principi una feina inabastable. Ara, però, mentre assaïmo un aromàtic te de poma davant la Mesquita Blava, tinc la sensació que les meravelloses paraules del *Tirant* van *tirar* de mi. Amb el Marc Rosich ens vam concentrar en allò que ens semblava cabdal, "el joc com a element motor de tota la novel·la" en paraules del gran Vargas Llosa. Així va fluir una drama-

túrgia basada no tant en les línies argumentals de l'obra com en la seva essència. No es tractava d'explicar tota la novel·la, tasca impossible, sinó d'interpretar allò que ens havia seduït, tot el que havia penetrat pels nostres porus de manera gairebé irracional. Per això vam subtítular el nostre espectacle *Òpera retaule per a catorze veus i un orgue*.

Carles Santos es va afegir al nostre equip per crear la música i les àries. També es va afegir al projecte un grup de cantants operístics. Així vaig aconseguir un vell somni: reunir els actors del Teatre Romea amb artistes lírics, fet que concedia al projecte un cert to experimental. Amb aquest equip, tot respirava una infinita llibertat creativa. Vam escollir les parts de la novel·la que ens semblaven més significatives: capítols eròtics, batalles, parts excessives i delirants de l'heroi Tirant (per a nosaltres era molt atractiva la part menys popular de l'obra com ara els capítols *africans*, en què Tirant lo Blanc es perd i arriba a la bogeria), parts realistes, somnis... Com ja he dit algun cop, es tractava d'organitzar una gran festa dels sentits, del goig de matar, de fornir, de guarnir-se, en definitiva, del goig de viure i de morir. Una festa que ens parli del passat, però també del present. Que confronti l'home medieval amb l'home contemporani. Un joc polièdric de miralls juxtaposats que ens retorni la imatge del que som.

Podria seguir escrivint hores i hores des d'aquest cafè mentre cau la nit sobre la cúpula de Santa Sofia. Em sembla que sobrepasso l'extensió que m'han demanat per a aquest article i em ve a la memòria el públic alemany seduït per les paraules, incomprendibles per a ells, però carregades de sensualitat de la nostra bella llengua, la de Joanot Martorell, i l'enorme llibertat imaginativa de què he gaudit tot aquest temps.

L'espectacle *Tirant lo Blanc* té un lloc molt especial entre els meus treballs. I la novel·la ocuparà sempre un lloc preferent entre els meus llibres de capçalera. I tornaré a Istanbul. Segur que hi tornaré.*

